



## Koronakommisjonen

Kommisjonen er oppnevnt i statsråd 24. april 2020

### INTERVJUREFERAT – JAN TORE SANNER

<b>Intervju av:</b>	Jan Tore Sanner, tidligere finansminister
<b>Sted:</b>	Tollbugata 12, Oslo
<b>Tid:</b>	06.01.22, kl. 09.00-11.00
<b>Digitalt eller fysisk:</b>	Digitalt
<b>Leder av intervjuet:</b>	Egil Matsen, kommisjonsmedlem
<b>Øvrige deltagere som deltok fysisk:</b>	Ingen
<b>Øvrige deltagere som deltok digitalt:</b>	Christine Korme, Tone Fløtten og Knut Erik Dybdal fra kommisjonen., Anne Grødem, Marianne Aasland Kortner, Frode Veggeland og Olav Slettebø fra sekretariatet. Anni Haugen fra PwC.
<b>Ev. bisittere</b>	Ingen

#### PRESISERING OM REFERATET

Dette referatet er utarbeidet i dialogs form og er en gjengivelse av det som ble sagt under intervjuet, med enkelte språklige justeringer. Spørsmål og bemerkninger fra kommisjonen fremkommer i fet skrift.

#### INNLEDNING AV INTERVJUET

**Egil Matsen ønsket velkommen og presenterte deltagere til stede.**

**Marianne Aasland Kortner informerte om de praktiske og rettslige rammer for intervjuet:**

- Det er satt av 2 timer til intervjuet.
- Det tas lydopptak av samtalen og skrives referat fra samtalen. Referatet vil bli forelagt deg for gjennomlesning så snart det er renskrevet, og du kan da komme med eventuelle korrigeringer/suppleringer. Det er ikke tanken da at det skal være en ny forklaring.
- Lydopptaket og referatet er kommisjonens interne dokumenter, og det vil i utgangspunktet ikke bli gitt innsyn i dette materialet så lenge kommisjonen arbeider. Offentleglova gjelder og det er derfor en plikt til å vurdere meroffentlighet. Etter

overlevering vil det vurderes mer offentlig i sentrale referater. Etter avlevering av kommisjonens arkiv er det Arkivverket som forvalter innsyn i arkivet.

- Du har ikke plikt til å forklare deg for kommisjonen. Vi er takknemlig for at du stiller til en samtale. Vi forstår det slik at du er villig til å svare på en del spørsmål.
- Når du først velger å forklare deg for kommisjonen, kan du forklare deg også om taushetsbelagte forhold. (Se lov om informasjonstilgang for Koronakommisjonen (koronakommisjonsloven) § 2.) Og det du forklarer deg om –som er taushetsbelagt – har vi som er til stede her taushetsplikt om. (Forvaltningsloven §§ 13 til 13 f, jf. lovens § 3.)
- Det presiseres at opplysninger fra samtalen vil kunne bli vist til i den endelige rapporten. Kommisjonen vil følge praksis fra tidligere granskningskommisjoner: I utgangspunktet er det kun leder som vil bli navngitt. Dette innebærer likevel ikke en garanti for at ikke også andre personer kan bli identifisert ut fra konteksten i rapporten.
- Vi vil sterkt oppfordre deg til ikke å spre videre det som blir snakket om under dette intervjuet. Det vil svekke verdien av senere eventuelle forklaringer, og kunne være forstyrrende for den arbeidsroen kommisjonen trenger.
- Kommisjonen har adgang til å behandle personopplysninger uten samtykke, og er for øvrig bundet av personopplysningsloven.

### **Har du merknader eller spørsmål til innkallingen eller det som er gjennomgått her?**

Jeg har ingen merknader og er inneforstått med de formelle rammene. Jeg har lest igjennom dokumentene på forhånd og er klar til å svare på spørsmål etter beste evne. Det er noe tid siden vår regjering gikk av, men jeg skal svare så langt jeg har oversikt.

### **Egil Matsen presenterer overordnet om temaene som vil bli tatt opp i intervjuet:**

1. Overordnede spørsmål om krisehåndteringen under pandemien
2. Intensivkapasitet og beredskap
3. Vaksineanskaffelser
4. Vaksinestrategi
5. Importsmitte
6. Læring

### **FORKLARING**

### **Hva var dine viktigste oppgaver under pandemien som finansminister?**

Mine viktigste oppgaver handler om primæroppgavene som en finansminister har, det handler om egen sektor. Finansdepartementet har ansvar for finanstilsynet, Skatteetaten, Norges bank, Tolletaten osv. Primæroppgaven er å sørge for at egen sektor og departement fungerer bra. I en krise som dette mente jeg og finansdepartementet at vi måtte ta en mer aktiv rolle knyttet til den økonomiske håndtering. Dette er en helsekrise som har fått store økonomiske konsekvenser og som har skapt stor grad av usikkerhet. Finansdepartementet har en overordnet rolle som gjør at de kan ta ansvar i den økonomiske håndteringen. Selvsagt i samarbeid med næringsdepartementet, helsedepartementet og arbeids- og sosialdepartementet som har ansvar for blant annet permitteringer. Vi tok den rollen hvor det var viktig for meg at vi bidro til å skape trygghet for bedrifter og arbeidstakere. Det er en ganske dramatisk situasjon for bedriftene at de opplever å bli stengt ned av myndighetene og at deres muligheter til å få inntekter forsvinner på dagen mens utgiftene fortsetter å rulle. Finansdepartementet har en oppgave med å tenke helhet og langsiktig og det tok vi også med oss inn i dette arbeidet.

## **Tema 1. Overordnede spørsmål vedrørende sentral krisehåndtering**

### **Arbeidet med tiltak frem til R-konferanser og RCU**

**Vi har gjennom vår gransking sett at regjeringen har hatt tett styring og en rekke beslutninger har blitt løftet til regjeringen. Har dette vært en hensiktsmessig måte å organisere arbeidet på?**

Jeg mener ja, for det er regjeringen som har ansvaret. Man kan mene at regjeringen bør holde seg på overordnet nivå og overlate detaljene til etatene og embetsverk. Jeg mener likevel det er en stor verdi at regjeringen, og i særdeleshet de faste medlemmer av RCU, hadde det helhetlige blikket og detaljkunnskapen. Vi hadde FHI og HDIR inn i møtene og det var svært nyttig. Selv om en regjering skal ha overordnet ansvar så sitter ofte utfordringene i detaljene og det så vi veldig godt i håndteringen da vi måtte handle raskt under stor usikkerhet. Man måtte ofte foreta justeringer og tilpasninger i etterkant og da må man ha oversikt over detaljene. Det er klart at en regjeringen er avhengig av at det er godt samarbeid mellom embetsverkene. Det mener jeg fungerte tilfredsstillende. Finansdepartementet tok blant annet på et tidlig tidspunkt kontakt med HDIR og HOD for å tilby samfunnsøkonomisk kompetanse i arbeidet de skulle gjøre. På flere punkter, blant knyttet til innreise, så var det et statssekretærutvalg. Det å få både sektorene, departementene og politikken til å jobbe på tvers var viktig. Jeg mener også at det var en viktig beslutning at regjering var så tett på. Det handler også om legitimiteten til tiltakene ut til befolkning.

**Kan du si litt mer om rollen til HDIR og FHI i RCU og R-konferansene? Var de der kun for å presentere informasjon eller deltok de også i drøftinger?**

De hadde først presentasjoner hvor de gikk gjennom smittesituasjon i Norge, hvordan det var nasjonalt, regionale forskjeller i Norge, nye læringspunkter på utvikling i andre land, diskusjoner

om vaksiner og de ulike strategiene regjeringen hadde. Deretter hadde vi en lang runde med spørsmål fra RCU-medlemmene. Den muligheten for oss til å stille spørsmål var særlig verdifull. Det er forskjell på å motta en 10-15 sider lang rapport og det å ha muligheten til å stille spørsmål til sentrale aktører med så stor faglig kunnskap. Det var nyttig for oss både i de konkrete sakene som vi behandlet og i det lengre bildet. RCU og regjering jobbet slik at i perioder hvor vi måtte stramme til så satte vi ganske raskt i gang arbeidet med å lage en strategi for å trappe ned igjen. Det å kunne stille spørsmål til FHI og HDIR var verdifullt. Det var også nyttig for dem for å se hvilke spørsmål politikerne hadde. Det er ofte litt forskjell på faglige vurderinger og den helhetlige politiske avveiningen som må foretas.

**Dette har vært både en helsekrise og en samfunnskrise. Som finansminister, gjorde du deg noen overordnede refleksjoner rundt hvordan regjeringen avveide ulike hensyn og konsekvenser? Var det noen hensyn/konsekvenser du gjennomgående mente fikk for liten/for stor vekt?**

Vi sa at det handler om å ivareta liv og helse, deretter å unngå samfunnsmessige forstyrrelse og dernest å ivareta økonomien. Barn og unge er en høyt prioritert gruppe å ivareta. Det er klart at i arbeidet kommer man hele tiden inn i dilemmaer og krevende avveininger. Det handler om når man skulle stenge skoler, hvilke nivå de skulle være på, når man skulle åpne opp og tiltaksbyrden for ulike grupper. Vi så tidlig at det er en krise som rammer skjevt, både for personer og grupper, men også bransjer i økonomien.

Vedrørende økonomien så vi etter et år at 90 % av økonomien klarte seg bra og hadde gjeninnhentet fallet, men 10 %, de som lever av at vi møtes slik som barer, reiseliv, kultur, restauranter, barer, hoteller etc., hadde hatt et kraftig omsetningsfall. Innenfor den delen av økonomien så arbeider 1/3 av befolkningen og de var rammet veldig hardt. Mange av de som arbeider innenfor de bransjene er personer som i utgangspunktet har lite utdanning og som har svak tilknytning til arbeidslivet fordi det er bransjer som sesongbetinget. Det er personer og grupper som er rammet sterkere enn andre. Ser vi på hvordan folk er rammet så er det elever i skoler, barnehage og studenter og sårbare grupper som er blitt rammet sterkere enn andre. Det er klart at når man skal man stramme inn og iverksette tiltak for å få smitten ned så er det vanskelige dilemmaer fordi man vet at dette rammer noen hardere enn andre. Derfor var vi opptatt av at vi skulle iverksette tiltak for å hjelpe særskilt rammede grupper og bransjer.

**Hvis vi ser på selve prosessen, vil du si at regjeringen hadde tilstrekkelig tid og grunnlag for å vurdere konsekvensene for enkeltgrupper eller enkelte næringer?**

Vi skulle ønske at vi hadde mer tid. Normalt sett ville man brukt mer tid på å iverksette denne typen tiltak, både restriksjoner, økonomiske tiltak og annet, men pandemien er ekstremt uforutsigbar og det ser man ved muterte virus hvor man plutselig får en sterk økning i smitte. Da var det nødvendig å handle raskt. Vi så denne situasjonen blant annet utover høsten 2020 hvor

Norge hadde relativt lav smitte både om sommeren og ut september, og det var først i oktober/november at FHI meldte om økt smitte og begynte å bli urolige. Da vi fikk det muterte viruset Alfa skapte det en helt annen situasjon i julen og rammet oss utover vinteren/våren 2021. Det er klart at hele krisen var preget av uforutsigbarhet og behov for å handle raskt. Vi hadde ønsket mer tid, det hadde gitt en annen mulighet til å vurdere ulike alternativet. Her var det avveining mellom behovet for å handle raskt og ønske om å kunne vurdere ulike alternativer. Vi høstet erfaringer utover krisen. Etter den akutte fasen og høsten så hadde vi mange av tiltakene i verktøykassen, både når det gjaldt regulering av sosial kontakt og tiltak rettet mot økonomi i bedrifter og bransjer. Da var det mer spørsmål om hvordan skru på dette og hvordan man kunne iverksette tiltak for å hjelpe de som ble hardt rammet.

**Du nevnte innledningsvis at Finansdepartement, under din ledelse, tidlig tilbød samfunnsøkonomisk kompetanse til HOD og HDIR. Ble det tilbudet mottatt og akseptert?**

Ja, tilbudet om samfunnsøkonomisk kompetanse ble mottatt og akseptert og det veldig positivt. Min erfaring er at kontakten på tvers har fungert tilfredsstillende og at det var verdifullt. Vi iverksatte også et arbeid høsten 2020 hvor vi så på nytte og kostnad av ulike tiltak i økonomien og nytte for helse og kostnad for økonomien ved ulike former for nedstengning. Det ble jobbet tett mellom Finansdepartementet, Næringsdepartementet, HOD og andre departement.

**Det at Finansdepartementet ble tett involvert etter hvert i å foreta i samfunnsøkonomiske vurderinger, var det likevel slik at tidspresset og den knappe tiden man hadde til disposisjon for å vurdere konsekvensene av tiltak fortsatte utover pandemihåndteringen, f.eks. da vi fikk muterte varianter som Delta?**

Det var et tidspress under hele pandemien fordi pandemien er så uforutsigbar. Dere vil se i RCU-notatene at jeg som finansminister og andre departementer påpekte spørsmål man ikke mente var tilstrekkelig vurdert under behandlingen. Det er en del av den ordinære regjeringsbehandlingen som er nyttig hvor et departement legger frem et forslag og hvor andre departement har et særlig ansvar for å påpeke hva som ikke er tilstrekkelig vurdert eller utredet.

Det vil alltid være slik at særlig embetsverket har et ønske om å få frem ulike alternativer og komme enda lengre i faglige vurderinger, men pandemien krever evne til raske beslutninger og gjennomføring.

**Steinar Holden ledet et utvalg våren 2020 som fikk ganske stor innflytelse på gjenåpningen. Brukte dere andre eksterne eksperter til å foreta samfunnsøkonomiske vurderinger underveis?**

Ja, det gjorde vi. Holden-utvalget, som så på de samfunnsøkonomiske vurderingene, ble nedsatt 25. mars. Vi fikk også en evaluering fra Holden-utvalget om håndteringen knyttet til de økonomiske verktøyene som vi brukte. Vurderingene var at tiltakene som ble iverksatt i den akutte fasen virket godt begrunnet og hadde positiv virkning. De påpekte også de negative

insentivene som ligger i de økonomiske virkemidlene som handlet om å holde aktiviteten nede. Vi brukte deres vurderinger i det videre arbeidet. I tillegg var OECD og IMF sine vurderinger viktig for oss. Vi brukte deres anebefalinger. Vi hadde egen vurdering fra IMF hvor jeg deltok i et lenger intervju. De presenterte sin rapport i april 2021. Deres vurdering var at den raske politiske responsen har bidratt til at Norge er blant de landene i Europa med lavest smitte og de minste økonomiske konsekvensene. De hadde også andre nyttige påpekninger.

I tillegg hadde vi tett kontakt med partene i arbeidslivet og bedrifter. Jeg hadde et eget møte med en rekke sentrale økonomer som ga sine innspill og vurderinger til tiltak og vurderinger. Den kontakten var svært verdifull. Jeg vil legge til at finansdepartementet sitter på noe av den beste kompetansen i landet på særlig vurderinger av økonomiske konsekvenser. Egen kompetanse i departementet var helt essensiell.

**Som du var inne på så har pandemien vært uforutsigbar og den har gått i bølger. Tilsynelatende har mange av oss blitt overrasket over utviklingen flere ganger. Hvordan vurderer du myndighetenes evne til å ta høyde for videre utvikling og å planlegge for ulike scenarioer underveis i pandemien? Hvordan vurderer du per i dag regjeringens egen evne og fagmyndighetene?**

Veien ble lengre enn vi hadde fryktet at den skulle bli. Vi opererte på den økonomiske siden i tre faser. Fase 1 handlet om likviditet for bedriftene, fase 2 var soliditet og fase 3 veien ut av krisen. Vi iverksatte tiltak i alle de tre fasene. Vi la frem strategien for veien ut av krisen allerede i juni 2020. I den rapporten så var vi også tydelig på å at vi måtte forberede oss på å leve med viruset i en lengre periode. Selv om den akutte fasen er over vil det kunne komme perioder med kortere eller lengre nedstenging hvor det må iverksettes tiltak. Når jeg ser tilbake, ser jeg at noe av det som er gjennomgående i regjeringens interne dokumenter og i offentlig tilgjengelige dokumenter, er at man peker på usikkerheten for pandemiens videre utviklingen. Tiltakene vi iverksatte på helsesiden er så inngripende at når smitte går ned så er det riktig å trekke tiltakene tilbake.

Tilsvarende var det på den økonomiske siden hvor noen nok kunne tenkte seg at vi hadde de samme ordningene hele veien, men hvor min og Finansdepartementets klare holdning har vært at den type tiltak vil kunne skape uheldige virkninger fordi tiltakene er rettet inn for å holde omsetningen og aktiviteten nede. Hvis bedriftene begynner å tilpasse seg for å motta økonomisk støtte så vil det kunne ha langsiktige negative konsekvenser. Derfor var det viktig å hele tiden tilpasse de økonomiske tiltakene til helsetiltakene. Når jeg ser tilbake så mener jeg at vi opererte med ulike scenarioer mtp. smitte og den økonomiske utviklingen. Vi opererte med det vi kalte et optimistisk scenario, et nøkternt scenario og et pessimistisk scenario. Man kan selvsagt si at i arbeidet med ulike scenarioer så burde man gå enda lenger i å detaljere hvilke tiltak som skulle iverksettes på de ulike nivåene. Jeg mener samtidig at vi hadde såpass mange tiltak i verktøykassa at vi var forberedt på å håndtere situasjonen. Jeg har også merket meg at de internasjonale vurderingene endret seg også hele tiden. I et notat jeg sendte til statsministeren før sommeren 2020 så påpekte jeg at selv OECD nedside-scenario er å anse som for optimistisk bare én måned etter at det ble lagt frem. Både vår egne og de internasjonale anslagene endret seg

hele tiden. Derfor handlet dette mye om å kunne håndtere denne svært uforutsigbare situasjonen. Det vi kanskje kunne kommunisert tydeligere var at vi hadde tiltakene i verktøykassa. På den økonomiske siden så vi at noe av kritikken knyttet seg til hvorfor økonomiske tiltak ikke kom samtidig med at man strammet inn på helsesiden. Der kunne vi vært tydeligere på at vi hadde tiltakene, men at det var heller spørsmål om hvordan de skulle innrettes.

**Jeg vil snakke om RCU. Det ligger i navnet at det ble opprettet spesielt for å håndtere krisen. Fungerte RCU-utvalget etter hensikten når det gjaldt å samordne regjeringens respons i en sektorovergripende krise?**

Mitt svar på det spørsmålet er ja. Jeg mener RCU var en hensiktsmessig håndtering og organisering både for å ivareta regjeringens normale arbeidsform med merknader, notater og foreleggelse. Samtidig var vi nødt til å kunne handle raskere, ha kortere fristet og ha noe mindre gruppe. De fleste sakene ble behandlet i fysiske RCU-møter, men der det var helt nødvendig så ble noe foretatt digitalt, men da selvfølgelig protokollert på normal måte. I noen perioder var det nødvendig å handle svært raskt. RCU-utvalget hadde mulighet til å møtes gjennom sommerferien, jul og nyttår og det gjorde vi også. Samtidig ble mange av de større sakene behandlet to ganger. Det mener jeg også var nyttig. De ble først behandlet i RCU og deretter i samlet Regjeringskonferanse. Berørte statsråder deltok i RCU-møtene når de hadde saker og større saker, og særlig de som handlet om strategi ble behandlet på nytt i regjeringskonferanse. Det ga oss også mulighet til å tenke gjennom konklusjoner og strategier to ganger.

**Vi har gjennom vår granskning fått inntrykk av at det er berørte sektorer og kommuner som synes det har vært lite anledning til å gi innspill. Det har gått fort med å iverksette tiltak. Du har allerede vært inne på at det har vært nødvendig, men har det vært nødvendig i hver runde. Ser du i ettertid at det har vært enkelte ganger hvor sektorer og kommuner i større grad kunne fått tid til å komme med innspill før beslutninger ble tatt?**

Ting kan alltid gjøres bedre. Det er alltid viktig å trekke lærdom av kommunikasjon, involvering og forankring. Det overordnede bilde er at helseministeren og kommunalministeren hadde god og tett dialog med kommunene. Det var likevel noen situasjoner, bla. da man iverksatte regionale tiltak hvor det kom reaksjoner. Jeg husker bla. f.eks. at det kom reaksjoner fra Hallingdal på tiltak og involvering og at det ikke var tilstrekkelig god kommunikasjon. Da brukte vi internt tid på å evaluere hvordan det kunne bli bedre og hvordan vi kunne sørge for at sektorer og kommuner fikk nødvendig informasjon og anledning til å komme med innspill. Det er opplagte læringspunkter og det er helt sikkert flere eksempler på at ting kunne vært gjort bedre. Når det kom reaksjoner så hadde vi runder på hvordan gjøre det bedre i neste omgang.

**Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) har sammen med Justis- og beredskapsdepartementet (JD) vært sentrale i pandemihåndteringen.**

**Sett fra ditt ståsted, har ordningen med et annet lederdepartement enn det som er mest direkte berørt av krisen fungert godt?**

Ja. HOD er helt opplagt mest berørt knyttet til helse -og smitteverntiltak. Samtidig vil en pandemi og krise som dette ha samfunnsmessig konsekvenser som gjør at det er hensiktsmessig at JD har overordnet ansvar. Jeg kjenner ikke til all dialog mellom de to departementene, men jeg mener at det har fungert tilfredsstillende, særlig fordi beslutninger er tatt så tett i regjering og statsministeren har vært sentral i ledelsen og krisehåndtering. Selv om HOD har ansvar for helse og smittevern i Norge så har vi en viktig problemstilling mot det grenseoverskridende, her har JD en viktig rolle, men også Finansdepartementet som har ansvar for toll og Utenriksdepartementet. Her var det tett dialog mellom alle berørte departementer. Jeg mener det er viktig å se på hvor godt det fungerte, læringspunkter og hvordan få arbeid på tvers til å fungere enda bedre ved kommende kriser.

## **Tema 2: Intensivkapasitet og beredskap**

**I RCU-konferanse 31. mars 2020 orienterte helse- og omsorgsministeren om planer og tiltak i helse- og omsorgstjenesten for å sikre kapasitet, blant annet for å øke intensivkapasiteten. Du som finansministeren hadde følgende merknad til helse- og omsorgsministerens redegjørelse:**

Omtale av r-notat som er FORTROLIG, unntatt offentlighet etter offentleglova § 13.

[Redacted text block containing multiple lines of blacked-out content]

**Har du noen ytterligere refleksjoner rundt denne uttalelsen nå?**



Det er ikke mitt fagfelt. Helseministeren er nok nærmere til å vurdere hvor raskt man kunne øke kapasiteten. Dette var min og finansdepartementet sin vurdering av de økonomiske og samfunnsøkonomiske konsekvensene. Det er helseministeren og hans fagfolk som må vurdere hvilke muligheter man har og hvor raskt det evt. kunne gjøres. Vi har hatt en vedvarende diskusjon om kapasiteten i den offentlige debatten, slik at dette er fremdeles en diskusjon. Helseminister må svare på hva som konkret ble gjort og mulighetene som foreslå.

**Sett fra ditt ståsted, hadde sykehusenes intensivkapasitet betydning for nedstengningen i mars 2020 og smitteverntiltakene generelt gjennom pandemien?**

For nedstengning i mars 2020 er svaret nei. Det var en ekstraordinær situasjon hvor man måtte handle raskt og hvor man hadde lite oversikt over hvordan pandemien ville utvikle seg fremover. På det tidspunktet tror jeg ikke det ville være avgjørende. Jeg tror helseministeren er nærmere til å kunne vurdere dette. Utover pandemien har helsemyndighetenes vurdering vært at kapasiteten i helsevesenet har vært viktig for hvor inngripende tiltakene skal være. Igjen så er det et faglig spørsmål om hvor raskt kapasitetsøkning kunne gjennomføres.

**Fra et samfunnsøkonomisk ståsted, burde det vært gjort mer for å øke intensivkapasiteten forut for og under pandemien?**

Når det gjelder spørsmål om hva som kunne gjøres under pandemien så var det en påpekning fra Finansdepartementets side, mens HOD må vurdere hva som faktisk er mulig å få til. Det tar tid å bygge ut intensivkapasiteten. Så er det et spørsmål HOD må vurdere hva som er mulig. Man kan selvsagt ha synspunkter på hvilken kapasitet vi burde hatt i forkant av krisen og hvilken beredskap vi må bygge opp fremover. Der tror jeg det er bred enighet om at intensivkapasitet er noe som må prioriteres fremover.

### **Tema 3. Vaksineanskaffelser**

**Vi fikk delta i EUs ordning etter hvert gjennom en avtalen med Sverige. Vi har fått beskrevet samarbeidet med Sverige under arbeidet med å anskaffe vaksiner fra flere hold. Var du kjent med arbeidet om å koble seg på EUs ordning for vaksineanskaffelser og ordningen med at det var Sverige som skulle videreselge vaksiner til Norge?**

Jeg ble kjent med det etter hvert. Det var særlig en diskusjon som gikk gjennom sommeren 2020 hvor vi fikk flere orienteringer i RCU-møtene om den kontakten som da var på ulike nivåer. Der hadde HOD en helt avgjørende rolle, både helseminister selv, men også embetsverket hadde tett kontakt med EU-kommisjonen og statsminister hadde direkte kontakt med Von der Leyen. Vi ble jevnlig oppdatert på hvordan utviklingen var. Man forsøkte å utforske alle muligheter for at vi

skulle få tilgang til vaksiner. Selv om vi har penger på bok er vi likevel et lite land med relativt få innbyggere. Så det var en erkjennelse som kom raskt at det var viktig for oss å koble seg på en større aktør og da var det naturlig å særlig utforske mulighetene for EU. Etter hvert kom muligheten med å finne praktisk ordning gjennom Sverige. Vi var svært takknemlig for at de stilte opp for oss i den situasjonen.

**Oppfattet du at det var en risiko i den perioden vi nå snakker om, sommeren 2020 og utover høsten, at Norge ville få vaksiner vesentlig senere enn EU-landene?**

Det er alltid en usikkerhet, men jeg følte meg veldig trygg på arbeidet HOD gjorde, nettopp fordi man utforsket mulighetene som var. Vi ble orientert om de ulike formelle og uformelle tilbakemeldingene man fikk i EU-systemet som ga oss tillit til at man ville finne løsninger på det.

**Har du noen tanker om hvilke sårbarheter ordningen som Norge fikk i stand, med videresalg fra Sverige, har?**

Denne krisen viser hvor avhengig vi er av internasjonalt samarbeid. På den ene siden bidrar globaliseringen til at slike pandemier sprer seg raskere fordi vi treffes på tvers av landegrenser og vi er innvevd i varetransport osv. På en annen side viser det hvor avhengige vi er av samarbeid og hvor sårbare vi er som ikke EU-medlem. Vi har samtidig tett kontakt både politisk og faglig med enkeltland og særlig med våre nordiske venner. Jeg var nordisk samarbeidsminister og hadde tett kontakt med de nordiske samarbeidsministrene. Som EØS-land har vi også tett kontakt med politikere i de andre hovedstedene. Jeg vil si at det er sårbart til en viss grad, men samtidig er vi tett på det europeisk samarbeidet og har god kontakt med naboland, så det gjorde oss trygge på at vi ville finne en løsning.

**Refleksjoner rundt vaksineanskaffelsen:**

**Kostnaden ved å kjøpe vaksiner er svært liten sett opp mot mulige besparelser ved å kunne lette på smitteverntiltak tidligere. Opplever du at Finansdepartementet lyktes med å kommunisere disse økonomiske realitetene godt nok til resten av regjeringen?**

Jeg kan ikke huske noen uenighet om viktigheten av å investere i vaksiner. Det har vært unison enighet om at vi må få tak i de vaksinene vi kan når de er godkjent og tilgjengelige.

**Var det noen gang et tema om Norge kunne bruke sine statsfinansielle muskler til å kjøpe vaksineleveranser fra enkeltprodusenter, og få disse levert på et tidlig tidspunkt? Var dette en diskusjon innad i Finansdepartementet?**

Vi så ganske raskt at det var EU-spolet som var det mest sannsynlig og beste alternativ for oss. På et tidligere tidspunkt vurderte man ulike alternativer og utforsket dem, men igjen så viser

krisen hvor viktig det er med internasjonalt samarbeid og at enkeltland som opererer som solospillere har sin nedside. Det at vi samarbeidet godt med Sverige og EU-kommisjonen mener jeg i ettertid var den beste løsningen, men det lå til regjeringen, HOD og Utenriksdepartementet å utforske andre muligheter.

**Har det vært diskusjon i ettertid om muligheten til å produsere vaksiner i Norge eller innsatsfaktorer til vaksiner? Har du noen synspunkt på om det er realistisk?**

Det er riktig at vi hadde denne diskusjonen og behandlet flere saker tilknyttet det. Mine og FINs innspill var at man måtte vurdere ulike alternativer. Det er typisk en sak hvor det er avgjørende å bruke utredningsinstruksen og vurdere hva som er hensiktsmessig, mest effektivt og hva som er fornuftig ut ifra et beredskapssynspunkt og økonomisk synspunkt. Dette er et område hvor også nordisk samarbeid kan være aktuelt. Vi var åpne for å vurdere dette, men da må man utforske ulike alternativer.

**Hva gjorde Finansdepartementet for å unngå at Norge skulle rammes av eksportrestriksjoner på vaksiner fra EU i mars 2021?**

Det kan jeg ikke huske om det var noen egne initiativer fra vår side. Jeg vil tro det var mer naturlig at UD håndterte det. Jeg kan ikke på stående fot huske om det ble tatt noen egne initiativ fra oss.

**Er det noen lærdommer relatert til vaksineansaffelser som bør trekke fra pandemien?**

Det er at vi er helt avhengig av internasjonalt samarbeid. Helst skulle vi sett at strukturen for anskaffelse hadde vært på plass før pandemien og at Norge hadde avtale med EU for en slik situasjon. Vi må være forberedt på at det kan komme nye pandemier, så håper de strukturene som nå er etablert blir evaluert og at man ser hvordan de kan videreføres hvis og når det kommer nye pandemier.

## **Tema 4. Vaksinestrategi**

**Sett fra ditt ståsted, hva har vært de største utfordringene knyttet til vaksinestrategien?**

En utfordring har vært spørsmålet om når vi fikk vaksiner og hvor mye vaksiner vi skulle få. Utfordringen knyttet til AstraZeneca og Johnson & Johnson skapte usikkerhet om vaksinetilførselen, men da fikk vi raskt større tilgang til Pfizer. Uforutsigbarheten knyttet til vaksineleveransen har vært en utfordring.

En annen utfordring er den lokale kapasiteten til å vaksinere. Der er det store bildet at det er gjort en enorm innsats lokalt for å gjennomføre vaksinering. Det har vært mange frivillige som har stilt opp. Det ser vi på tallene. Vi har vaksinert en stor andel av befolkningen.

Det er også den krevende diskusjonen om prioritering. Regjeringen brukte mye tid på det. Det er ikke vanskelig å være enig i at man skal prioritere de eldste, dernest de sårbare og helsepersonell. Men så er det mange andre grupper som mener de burde vært prioritert, f.eks. lærere, førskolelærere og politiet. Det er en krevende avveining og en krevende diskusjon. Vi hadde i tillegg diskusjon om målretting mot de delene av landet som hadde det største smittetrykket, det er en diskusjon hvor det er ulike dilemmaer som måtte avveies.

### **Hvilken betydning tenker du vaksinestrategien og selve utrullingene har hatt for smitteverntiltakene gjennom pandemien?**

Økt vaksinering gjorde det mulig å ta tiltakene ned. Gjennom hele vinteren og våren 2021 hadde vi høyt smittetrykk, særlig i Oslo-regionen som var nedstengt i en lang periode. Det ga likevel et lys i enden av tunnelen at etterhvert som mange ble vaksinert så kunne vi ta tiltakene ned inn mot sommeren. Vaksinering har vært det viktigste verktøyet for å kunne lette på tiltak. Så har vi senere fått andre varianter som viser at viruset spres selv om man er vaksinert, men vaksinen har vært avgjørende for å lette på smitteverntiltak.

### **Det fremkommer i R-notater at særlig næringsministeren og du hadde flere merknader om vaksinestrategien. Dette handler blant annet om geografisk prioritering og vaksiner og om hvorvidt vaksinestrategien var i tråd med regjeringens egne mål om å «ivareta helse, redusere forstyrrelser og beskytte økonomien». Kan du utdype litt mer om hvordan du tenkte rundt dette som finansminister?**

Vi fikk etter hvert vurderinger fra Holden-utvalget og så fra FHI når det gjaldt spørsmålet om mer geografisk målretting og hvilke positive effekter det ville ha. Som finansminister mente jeg det var viktig at jeg formidlet de faglige synspunktene inn i RCU sine diskusjoner. Samtidig har jeg stor forståelse for de dilemmaene slik målretting innebærer. Det viste også den offentlige debatten. Dette er et godt eksempel på at man kan ha et godt faglig standpunkt, men hvor det er en helhetlig vurdering med andre hensyn som gjør at man kan lande på en annen konklusjon. Regjeringen ba FHI om å vurdere de juridiske og etiske sidene av en slik målretting. Det er flere sider ved det, f.eks. at man kan få en kommune eller region med lavt smittetrykk som kan få store utbrudd. Hvis de er fratatt vaksiner for å prioritere andre områder så skaper det frustrasjon og offentlig debatt. Da regjeringen skulle fatte beslutninger måtte vi diskutere hvordan det ville bli forstått i befolkningen og hvilke virkninger det ville ha på sikt. Jeg mente det var viktig å tydeliggjøre de faglige vurderingene fra FHI og Holden-utvalget, men som politiker så jeg dilemmaene det innebar.

**Var det diskusjoner eller drøftelser mellom deg som finansminister og helseministeren om vaksinestrategien utover det som fremgår av R-notatene. Fortell eventuelt om det.**

Nei, jeg mener R-notatene er dekkende for den diskusjonen og de merknadene jeg hadde til R-notatene er dekkende for dette. Notatene med merknader reflekterer godt diskusjonene vi hadde i regjering.

**Dere fikk faglig grunnlag fra Holden-utvalget og FHI i denne sammenheng. En konklusjon fra disse var at tiltaksbyrden kunne bli lavere med en annen geografisk prioritering. Du fremhever at man politisk må ta andre hensyn. Kan du utdype hva de politiske hensynene skal være?**

Det ble foretatt noen justeringer, blant annet ved vektingen etter alder som gjorde at det ble mer målretting utover våren 2021. Dette handler om at omfanget av smitte kan varieres geografisk over tid, selv om tiltaksbyrden var stor i Oslo-området og smittetrykket var høyt, så så vi at det i perioder var store smitteutbrudd i enkelte kommuner og andre regioner. Det vil kunne skape mye frustrasjon og reaksjoner hvis de områdene er blitt nedprioritert i vaksinerings og deretter får stort utbrudd. Det blir da spørsmål om man skulle endre på dette igjen og tilby flere vaksiner på steder som opplevde stort smittetrykk. Det er noen av de vurderingene som måtte foretas: ville det bli forstått og ville det ha legitimitet å foreta en så sterk målretting som ble anbefalt fra Holden-utvalget og FHI. En samlet regjering mente at det var å gå for langt, men vi foretok justeringer av vekting og noe mer geografisk målretting, men det var etiske sider det var viktig for regjeringen å diskutere.

**Tror du noen har sett i ettertid at pandemien kunne rammet mindre skjevt mtp. sykdom og tiltaksbyrde med en annen strategi enn den som ble om ble valgt?**

Det tenker jeg at jeg ikke har noe faglig grunnlag for å vurdere. Det tenker jeg FHI eller HOD må vurdere i etterkant. Jeg har ikke et faglig grunnlag til å kunne vurdere det.

**For å forstå de politiske vurderinger som ble gjort i tillegg til det faglige grunnlaget, skal det forstås slik at det var oppslutningen rundt hele vaksinasjonen som dere var engstelige for eller for at det kunne skape støy med geografisk prioritering?**

Støy er en ting. Det er viktig at man unngår en polarisert diskusjon. Det har man sett tilløp til under pandemien i den innledende fasen da det var lite smitte i nord og mye i sør og det ble snakk om søringkarantene. Den type polarisert debatt kan gjøre stor skade. For regjeringen var det viktig å ha legitimitet til strategien og derfor hadde vi grundige vurderinger av strategi, vektig og målretting. Når regjeringen skal treffe en konklusjon må spørsmålet være tilstrekkelig opplyst. I de innledende fasene opplevde vi at de ikke var det. Vi ba derfor om å få nye

vurderingen fra FHI. Det er klart at det er ulik vektlegging mellom de ulike departementene og slik skal det være fordi man ivaretar ulike sektorinteresser.

## **Tema 5. Importsmitte**

**Regjeringen har i løpet av pandemien innført en rekke tiltak for å hindre importsmitte.**

**Hva er dine overordnede refleksjoner om disse tiltakene? Hva tenker du har vært særlig utfordrende og hva tenker du har funger godt?**

Det har vært krevende spørsmål. Det er riktig som du sier at smitten i utgangspunktet kommer utenfra. Det har vært ulike vurderinger av hvor viktig den såkalte importsmitten har vært underveis i pandemien og hva som skyldes sosialt kontakt internt i Norge etter at smitten kom. Alle land innførte ulike former for reiserestriksjoner. F.eks. stoppet alle direkteflyvninger til/fra UK rett før jul 2020 da Alfa ble oppdaget. Noe av det mest krevende med restriksjoner er vurderingene av når man skal begynne å lempe på dem. Det brukte vi mye tid på. Inn mot sommeren 2020 var det mange EU-land som begynte å lempe på restriksjonene. Min holdning som finansminister og regjeringens var å holde igjen på lemping i restriksjonene, men at vi etter hvert var nødt til å følge utviklingen i Europa. I en senere fase hvor vi fikk karantenehotell og bedre systemer for testing ved grensen, så fikk vi et virkemiddel som gjorde det mulig med mer reising. I den første fasen var reiserestriksjonene viktige for å begrense smitten i Norge, men senere i pandemien da man fikk bedre systemer for testing og karantene hadde vi andre tiltak vi kunne iverksette.

Så er det klart at diskusjonen med våre svenske kollegaer var krevende. Vi har mange i grenseområdene som bor og arbeider på begge sider av grensen som opplevde det svært krevende. Der hadde vi mange diskusjoner på politisk nivå for å finne løsninger.

**Da mener du diskusjoner med svenske myndigheter?**

Da mener jeg diskusjoner med svenske myndigheter som jeg deltok i som nordisk samarbeidsminister. Det var også tett kontakt mellom justisministeren og hennes kollega og andre statsråder på norsk og svensk side.

**Hvilke politikere deltok fra svensk side?**

Jeg hadde direkte kontakt med Anna Hallberg som var svensk samarbeidsminister. Jeg deltok også på teamsmøter med svenske lokalpolitikere hvor vi hadde diskusjoner rundt dette. Man var på svensk side særlig opptatt av grenseproblematikken mot Norge. Vår holdning var at vi måtte slå ned smitten og at det var først da vi kunne åpne samfunnet. Det var strenge restriksjoner for å

krysse grensen, men vi hadde også klare anbefalinger om å reise minst mulig internt i Norge. Det var ulike innfallsport i Norge og Sverige også i lys av ulik strategi. Vi forsøke hele tiden å løse de konkrete utfordringene og vi fant blant annet løsning for svenske dagpendlere som ikke fikk arbeide i Norge, med økonomiske løsninger som hjalp den gruppen. Vi brukte mye tid på å løse konkrete problemstillinger mellom Sverige og Norge.

**I pandemiens første måneder var det ulik strategi i Norge og Sverige. Har dette og de diskusjonene som du referer til, skadet forholdet mellom Norge og Sverige?**

Jeg vil si at forholdet mellom Norge og Sverige er bunnsolid og grunnleggende godt. Pandemi og en periode som dette rokker ikke ved det. Vi har hatt god dialog og politisk kontakt gjennom krisen. Det er klart at enkeltmennesker har hatt krevende opplevelser og det har vært dekket i lokale medier på begge sider av grensen. Jeg opplever at det norsk-svenske samarbeidet og det nordiske samarbeidet er så bunnsolid at dette ikke rokker ved det.

Vi har aldri hatt så tett kontakt på nordisk nivå som under denne krisen. Vi har lært av hverandre, og vi har stilt opp for hverandre hverandre. Vi har hatt kanskje tettest kontakt med Danmark både faglig og politisk. Det nordiske samarbeidet er på en måte blitt styrket gjennom pandemien, men man skal ikke underslå at det det har vært svært krevende for lokalsamfunn, bedrifter og enkeltpersoner i grenseområdene.

**HOD har sammen med JD spilt en helt sentral rolle når det gjelder å utarbeide tiltak og regelverksendringer relatert til importsmitte. Hvordan vil du, sett fra ditt ståsted, vurdere prosessene knyttet til utarbeidelse av beslutning og iverksettelse av tiltak?**

Alt kan alltid gjøres bedre og det er viktig å trekke erfaring fra prosessene som har vært. Jeg mener vi bruke mye tid i regjeringen på å diskutere det, både inn mot sommeren 2020 hvor det var press om å åpne opp og hvor regjeringens holdning var å holde igjen fordi vi hadde stor tiltaksbyrde i Norge og det var viktig at vi ikke gikk for raskt frem mot åpning av Europa. Vi diskuterte ulike løsninger. Det var en norsk-dansk løsning som ble diskutert, nordisk løsning og til slutt en europeisk løsning med fargekoder. Det mener jeg har vært et hensiktsmessig virkemiddel. Finansdepartementet har hatt en rolle inn i dette iom. at vi har ansvar for Tolletaten. Når man først stenger grensene eller stiller krav til testing ved grensen krever det mye av tolletaten. Det var viktig for meg å bidra til at tolletaten ble koordinert inn i dette. Jeg mener det har vært tilfredsstillende, men det har vært ulike faser av dette. Frem mot sommeren og høsten 2020 så hadde vi ikke de samme systemene for testing, karantene og hotell. Den første høsten var det nødvendig å holde igjen for å unngå for mye importsmitte. Etter hvert som vi fikk bedre systemer og særlig karantenehotell så skapte det mulighet for noe lempinger. Det handler blant annet om behovet for helt nødvendig arbeidskraft. Mange av våre næringer er helt avhengig av utenlandsk arbeidskraft. Det kan være både for sikkerhet og for å opprettholde produksjon. Det var ulike diskusjoner, blant annet for landbruk deres behov for sesongarbeidere,

fiskeriindustriens behov for sesongarbeidere og industrien på vestlandet. Vi diskuterte på ulike nivåer, både generelle de bestemmelsene og behovene for unntak for å holde maskineriet i gang.

**Kom FIN/du som finansminister med innspill til hvordan reglene for arbeidsinnvandring skulle utformes? Jeg tenker gjennom hele pandemien, men vi kan konsentrere oss høsten 2020 og utover våren 2021.**

Det vi var opptatt av var å se flest mulig av spørsmålene i sammenheng. Jeg hadde flere merknader knyttet til enkeltsaker hvor jeg argumenterte for at det var viktig å se det i sammenheng. Det er helt naturlig at landbruksministeren er opptatt av sesongarbeidere, fiskeriministerens er opptatt av arbeidskraften i fiskerinæringen etc. Flere av mine vurderinger gikk på å se dette i sammenheng. Vi var opptatt av systemene og argumenterte for bruk av karantenehotell som vi mente kunne åpne for at man kunne få nødvendig arbeidskraft inn.

**Var det spesielt på initiativ fra Finansdepartementet at karantenehotell ble etablert?**

Jeg kan ikke huske det spesifikt, men det er ikke tvil om at Finansdepartementet var en pådriver for karantenehotellordningen. Karantenehotellordningen har også sine sider og har blitt justert og strammet inn underveis. Vi hadde i en fase mulighet for karantene i fast bopel, det var mulighet for bedrifter å kunne ha karantene for sine arbeidstakere og det tredje var karantenehotell. Dette ble justert underveis og vi diskuterte i RCU og regjeringen insentiver for økt bruk av karantenehotell. Mine merknader inn i de diskusjonene knyttet seg til økt bruk av karantenehotell. Etter hvert ble dette en ordning for alle, men da med mulighet for å teste seg ut.

**Jeg har spørsmål et spørsmål knyttet til grenseoppdraget. Det har ikke vært grensekontroll mot Sverige siden 50-tallet. Da man innførte et så omfattende grensekontrollsystem så er det et svært oppdrag. Ble det fra finanssystemet vurdert kostnader knyttet til oppdraget og konsekvenser for næringsliv. Foretok finansdepartementet samfunnsøkonomiske vurdering og kom med innspill til kostnad og nytte til grenseoppdraget?**

Jeg kan ikke erindre om det ble foretatt egne vurderinger av de samfunnsøkonomiske konsekvensene. Jeg var opptatt av at da disse beslutningene ble tatt så måtte Finansdepartementet og Tolletaten være med i vurderingene for å være sikre på at oppdraget kunne gjennomføres. En side inn i diskusjonen er tiltaksbyrden for andre i Norge. Når barn ikke kunne gå på skole, barnehage, sårbare grupper var isolerte, så er det klart at det kan skape ubalanse hvis det da var fritt frem over grensen mtp. muligheten det skaper for økt importsmitte. Her er det vurdering av kostnader knyttet til grensekontroll, testing og de samfunnsøkonomiske konsekvensene for bedrifter som ikke får arbeidskraft samt den helhetlige vurderingen regjeringen må foreta om tiltaksbyrde for andre grupper.



**Norge er blitt kritisert for ha noen av de strengeste innreiserestriksjoner i Europa. Er det noe du som samarbeidsminister mottok kritikk i for?**

Norge, Danmark og Finland hadde ganske like reguleringer, men det var særlig Sverige som var opptatt av situasjonen i grenseområdet. Det forstår jeg både som samarbeidsminister, men også som en beboer i norden. Vi elsker et åpen norden, og det er slik det igjen skal bli. Min inngang i diskusjonene var at vi må se på årsaken til at grensene stenges og det å begrense og slå ned smitten er det viktigste virkemiddelet for å få igjen aktiviteten i økonomien. Det er krevende diskusjoner.

## **Tema 6: Læringspunkter**

**Vi har nå vært gjennom en pandemi i snart 2 år. Hva mener du er særlig viktig å formidle til oss i Koronakommisjonen om håndteringen av pandemien? Hva er de viktigste læringspunktene?**

Det viktigste å formidler er at jeg mener regjeringen har lyktes med å handle raskt i en svært uforutsigbar situasjon. Selv om vi skulle hatt bedre tid til å foreta vurderinger og utredninger, så ble spørsmålene belyst ved at vi gjennom hele pandemien har jobbet med ulike scenarioer og vurdering av tiltak som skulle iverksettes. Når vi ser på situasjonen i dag kan man konstatere at vi har lagt den økonomiske krisen bak oss. I et notat jeg skrev til Statministeren i mai 2020 viste jeg til at vi hadde den høyeste arbeidsledighet på 75 år. Nå kan vi konstatere at Norge har kommet ut av den økonomiske krisen med et sterkt næringsliv, vi har bidratt til at arbeidsledigheten kom raskt ned og sysselsetting blant bosatte i Norge er den høyeste siden 2012.

Tiltakene som ble iverksatt på økonomisk side i kombinasjon med smitteverntiltakene mener jeg har vært riktige. Vi har hatt mange diskusjoner også med Stortinget om nivået på de ulike økonomiske tiltakene og vurderinger av negative insentiver. Overordnet mener jeg at regjeringen har klart å håndtere den store uforutsigbarheten som har vært. Det er ingen tvil om at noen bransjer, grupper og enkeltmennesker er rammet hardere enn andre. Selv om vi ser lys i enden av tunnelen når det gjelder pandemien, så er det nødvendig over tid å iverksette tiltak for de som er rammet. Det er barn, ungdommer og studenter med kunnskapshull, sårbare mennesker som sliter med psykiske helseutfordringer, men også andre. Selv om man kan konstatere at arbeidsledighet er kommet på et lavt nivå, så er det bransjer og enkeltmennesker som vil få ettervirkninger over tid.

Det andre som jeg mener er et viktig læringspunkt er å bruke tid på å få kunnskap om effektene av de ulike tiltakene. Det registrerte jeg at Camilla Stoltenberg også har vektlagt. Det er alltid et spørsmål om hvor mye man skal iverksette under krise. Jeg mener at Holden-utvalget var verdifullt for oss i en evaluering underveis. Innspillene fra IMF var også verdifulle. I tillegg må man se på effekten av de ulike tiltakene og helheten av dem. Det gjelder for helse, samfunnsøkonomien, men også andre hensyn.

Så har vi vært mye inne på tidspresset. Det var helt nødvendig å handle raskt i mange saker, men det er klart at man i tillegg må se om man i enkelte faser kunne tatt seg bedre tid. Vi har et fantastisk embetsverk i Norge, med svært høy kompetanse og deres evne til å snu seg raskt og samhandle på tvers er jeg imponert over. Det har vært stort press på dem også. Jeg tok opp flere ganger i departement og ba om å få gjennomgang av overtid og tidspress, og det er ingen tvil om at mange åpnet pc-en før kl. 07.00 og avsluttet etter midnatt. For mange i embetsverket har det vært et enormt press, men deres innsats har vært ekstremt verdifullt. Det har også blitt lagt merke til. Det er ikke alltid det skrytes av embetsverk, men det har nå vært gjennomgående skryt av dem. I den grad det skal gis karakterer i vurderingen, så håper de får honnør for arbeidet sitt både i fagdepartement, men også på tvers.

Man må også få gått gjennom og se på det tverrdepartementale samarbeidet. Jeg har trukket frem flere eksempler på tverrdepartementalt samarbeid som jeg mener har fungert godt, men man må alltid se på om det kan fungere bedre. Det kan være knyttet til enkeltsaker eller på et mer overordnet nivå. Avslutningsvis mener jeg det var riktig beslutning at statsminister og regjering tok ledertrøyen i håndteringen. Det er til syvende og sist regjeringen som holdes ansvarlig og det er viktig at de var tett på i det store bildet og i enkeltbeslutninger.

**Dette har vært en nasjonal sektorovergripende krise. Har du noen refleksjoner omkring rolle- og ansvarsdeling under pandemihåndteringen knyttet til politisk nivå, departementsnivå og direktoratsnivå og fagmyndigheter for øvrig?**

Det har vært diskusjoner eller refleksjoner underveis i krisen om ansvarsfordeling mellom regjering, det politiske og embetsnivået hvor det har vært fremhevet fra noen at detaljene kunne vært håndtert i departement eller direktorat. Jeg mener likevel at selv om arbeidsbyrden blir større for regjeringen, så ligger utfordring i detaljene så det har vært viktig at regjeringen har vært så sterkt involvert i selve håndteringer. Det har også bidratt til at noen av de dilemmaene har blitt bedre belyst.

Så har det vært en diskusjon om fordeling mellom HDIR, FHI og HOD. Det kan konstateres at det er diskusjon, men fra mitt ståsted så var det ikke et problem at det har vært ulik vektlegging mellom de ulike direktoratene. Jeg mener det snarere opplyser diskusjonen enn å komplisere den.

Det er veldig få saker hvor det eksisterer en fasit på hvordan det skal håndteres. Det har vært nyttig for regjeringen at det er ulik vektlegging mellom direktoratene. Jeg skal ikke ha sterke synspunkter på fordelingen på helseområdet, det kan helseministeren gi bedre vurderinger av.

Man har også det vertikale mellom stat og kommune, der er det sikkert også læringspunkter, men i det store bilde har både karantene, testing og vaksinerings gått svært bra i Norge. Statsforvalterne har spilt en viktig rolle i koordinering ut mot kommunene. Jeg kjenner ikke til hvor god og tett kontakten har vært der. Jeg vet også at helseministeren og kommunalministeren hadde tett kontakt med kommunene for å få førstehåndskunnskap om hvordan ting virket og for å ha tett dialog før beslutninger ble tatt.

**Sett fra Finansdepartementet side, har det vært problemstillinger knyttet til hvilken rolle HDIR og FHI har hatt offentlig om diskusjon og kommunikasjon offentlig?**

Jeg tror ikke Finansdepartementet har hatt synspunkter på det, men det er mange profilerte personer i HDIR og FHI. Det har også vært kommentert offentlig når det har kommet utspill som har gått litt på tvers. Det var en twitter melding som er blitt diskutert blant annet. Man må også være litt raus i en slik situasjon hvor det er mennesker som håndterer dette. Jeg opplever ikke det sett fra Finansdepartementets ståsted som utfordrende. Vi forholder oss til HOD som sådan, så hadde vi stor nytte av utredningene som kom fra HDIR og FHI.

**Det norske systemet er bygd opp rundt beredskapsprinsippene hvor viktige stikkord er ansvars-, nærhets-, likhets- og samvirkeprinsipp. Syns du at de prinsippene har fungert etter hensikten i denne langvarige krisen?**

Ja, i det store bildet mener jeg det. Nærhet ligger særlig i kommunen og kommunchelsetjenestens ansvar. De har hatt en avgjørende rolle i håndteringen av tiltak, testing, karantene og vaksinerings. Man kan ikke undervurdere betydningen av ansvar. I en krise må det være tydelig hvor ansvaret ligger og at det er tydelig ansvars plassering og ansvarsdeling. Noe av det mest frustrerende i kriser er hvis det er uklart hvem som egentlig sitter med ansvaret. Det har helt sikkert vært situasjoner under pandemien hvor det har vært situasjonen, men da har det vært verdifullt at vi har hatt RCU og regjeringen hvor det forankres og avklares hvis det er usikkerhet.

**Er det noe jeg burde ha stilt spørsmål om som jeg ikke har gjort?**

Jeg skulle gjerne gått enda dypere i de økonomisk tiltakene.

**Det forstår jeg, men i vårt mandat står det eksplisitt at vi ikke skal inn i det.**

Ja, det forstår jeg, men jeg ville ikke hatt noe imot å bli spurt om det. Jeg har respekt for avgrensingen som foretas.

**Jeg har et spørsmål knyttet til RCU og deltakelsen til FHI og HDIR. Nyten av å få detaljkunnskap er forståelig. Vi ser hvor viktig det er. Når fagetatene er inne, man får dette fra helsemyndighetene og man skal foreta helhetsvurdering; i hvilken grad får man belyst detaljer fra andre områder? F.eks. politiet og hva de opplever ute i grensekontroll etc. Er det en risiko for en informasjonsasymmetri ved at fagetatene kommer helt opp til regjeringsnivå hvor det skal foreta helhetsvurderingen hvor de andre sektorene ikke har den samme tilgangen?**

Jeg mener det har vært en uvurderlig verdi at FHI og HDIR har deltatt i RCU-møtene og i covid-saker knyttet til R-konferansene. Det er der begrensning ligger; det knyttes til covid-sakene og ikke noe utover det. Dette er en pandemi, en helsekrise i utgangspunktet, og derfor mener jeg det har vært en særlig verdi at de har vært med der og det har ikke vært behov for noe utover det. Vurderinger knyttet til toll, politi, barn og unge ivaretas av fagdepartementene, de merknadene som statsrådene har og diskusjonene vi har i regjering. FHI og HDIR deltar ikke i diskusjon, men svarer på spørsmål og informerer. I denne pandemien og i de ulike fasene mener jeg det har vært svært viktig for vår kunnskap og evne til å se neste steg. En ting er beslutningene man tar der og da, men en regjering sitt ansvar er å tenke gjennom de kommende stegene også. Når man innfører strenge grensetiltak så må man diskutere hvordan man skal lempe på det også. Da må vi kunne stille spørsmål ved hvordan pandemien kan utvikle seg og erfaring fra andre land. Jeg mener derfor det har vært svært viktig.

**Samfunnsøkonomiske analyser og vurderinger og nevnte eksplisitt en rapport som embetsverk utarbeidet høsten 2020 hvor kostnader ved tiltak ble stilt opp sammen med potensiell nytte av tiltakene. Man tenker særlig på hvilken helseeffekt disse smitteverntiltakene kan ha. Man kan kanskje si at i og med at det er slik i samfunnsøkonomisk tenkning at det er det som er lettest å måle som får mest oppmerksomhet, så er det noen sider ved smitteverntiltakene som man kan mene har fått litt mindre oppmerksomhet. F.eks negativ nytte som enkeltindivider i form av redusert sosialt liv. Dette er man klar over, men det er vanskeligere å tallfeste. Hvordan synes du at dette perspektivet ble ivaretatt da man utviklet smitteverntiltak og hvordan kan man evt. gjøre det bedre? Herunder dine tanker om samfunnsøkonomisk kompetanse hos FHI.**

Det ligger flere spørsmål i resonnementet ditt. Jeg mener det var viktig at vi utarbeidet denne analysen. Den ble endelig ferdig i begynnelsen av februar 2021, men vi jobbet med den gjennom høsten og presenterte noe for regjeringen sent på høsten. Jeg mener at den analysen er viktig. Skulle jeg ønsket noe så er det at vi gjorde det enda tidligere og gikk enda mer i detalj. Det er et spørsmål som handler om kapasiteten man har til å foreta den type vurderinger. Det er ulik nytte, helsemessig nytte og ulik kostnad knyttet nedstengning av ulike deler av økonomien. Jeg mener at den i seg selv var nyttig.

Du er inne på et annet sentralt godt poeng, nemlig at krisen har rammet skjevt. Jeg nevnte at 90% av økonomien har hatt en vekst, mens de som lever av at vi møtes har hatt et kraftig fall. Det betyr at de bransjene, de bedriftene og de arbeidstakere har blitt særlig hardt rammet. Når man stenger barnehager, skoler og fritidsaktiviteter så er det helt åpenbart at sårbare barn og unge rammes hardest, og ikke minst elever ved ungdomsskole og VGS som opplever en helt annen ungdomstid enn det vi andre har opplevd. De som begynner på universitetet reiser til en helt ny by, skal bo borte fra hjemmet for aller første gang og blir sittende på hybel alene. Dette er problemstillinger som vi diskuterte helt fra begynnelsen av pandemien og vi iverksatte mange tiltak. Så vil det helt sikkert være en vurdering av om man kunne iverksatt mer og ikke minst, som jeg allerede har understreket, behovet for å iverksette tiltak i tiden og årene som kommer. Her hadde vi ulike utredninger og grupper som jobbet med barn og unge. Udir og Bufdir var inne. Vi må ha de samfunnsøkonomiske konsekvensene på bordet, men vi må veie det opp mot hvilke konsekvenser det har for enkelte grupper av befolkningen.

**Hvis vi tenker på akkurat det. Barn og unge har fått en del oppmerksomhet og egne rapporter. Det ble blant annet tidlig klart at stengte skoler hadde mange negative konsekvenser gjennom en del evalueringer. Når det gjelder kostnaden enkeltmennesker har hatt f.eks. ved å være mye mer hjemme enn det som er vanlig, det er for de fleste en kostnad de kan bære, men det er en betydelig kostnad.**

Det er jeg helt enig i.

**Har det vært refleksjoner om hvordan denne kostnaden kunne bli mer synlig i beslutningsgrunnlaget før man gjør smitteverntiltak. Det er vanskelig å gjøre om til kroner og øre.**

Det er noe man bør se nærmere på hvordan man ytterligere kan synliggjøre. Det er ikke tvil om at dette var viktige spørsmål inn i de diskusjonene vi hadde om smitteverntiltak. Det var ikke diskusjon i regjering før tiltakene 12. mars 2020, den prosessen kjenner dere til. Ved de andre innstramningene så har vi hatt grundige diskusjoner om konsekvensene ved å ta ned den sosiale kontakten.

**Takk for at du stilte opp til intervju.**

Digital gjennomgang 27.01.2022. Referat godkjent av Jan Tore Sanner.

Oslo, 27.01.2022 Linda Aamodt